

Joaquim Noguero

ENTREVISTA. Llicenciat en Filologia Hispànica i en Filologia Catalana, des del 1999 és professor de periodisme cultural a la Universitat Ramon Llull. També fa de professor de crítica al Conservatori Superior de Dansa de Catalunya i és tutor de novel·la a l'Aula de Lletres de Girona.

Crític de dansa de La Vanguardia des del 2002, procedent de l'Avui, on havia fet crítica teatral des del 1995, ha comissariat més de 50 exposicions. Director de la revista Reflexions, va ser redactor en cap d'Escola Catalana i col·laborador d'Els Marges. A Manresa ha publicat a Dovella, Faig Arts, Idees, Regió7 i El Pou de la gallina, i va ser l'ànima d'El Pou de Lletres.

? Per què inicialment t'interesses per la Filologia Hispànica?

? Vaig començar Hispàniques perquè fins aleshores la major part de les meves lectures havien estat en castellà, malgrat que a casa i a l'escola parlàvem català. És a la universitat on descobreixo la cultura que hi havia darrere de la meua llengua: a primer, agafo literatura catalana d'optativa, em fascina i, a partir d'aquí, canvio d'objectiu.

Foto: Francesc Rubí

? Com vas entrar a la cooperativa Premier, el teu primer treball en el món de l'ensenyament?

? A través de Lluís Virós, que m'havia fet de director a les colònies de la Generalitat en què vaig ser monitor del 1984 al 1988. Vam congeniar de seguida. M'agradava la seva facilitat de paraula, el seu entusiasme i el coneixement que tenia de la història i del territori. Ell és qui em va descobrir les revistes que teníem a la ciutat, i de la seva mà entro a "Dovella" com a corrector. Després, per un article que hi faig de Pessoa, em conviden a formar part de "Faig Arts", on aprenc molt de Lluís Calderer, Eudald Tomasa i Josep Morral. Són anys d'il·lusió, de contínues finestres obertes. Sobre el que em demanaves de la Premier, el mateix matí en què els marxava a la pública el professor de literatura i llengua espanyola, el Lluís em va trucar perquè corregués a passar una entrevista amb la directora, i l'endemà començava a treballar-hi: era el setembre de 1989, i em van assignar tots els grups de tarda de llengua i literatura espanyoles i un de literatura catalana de tercer de BUP. Llàstima que l'any següent la cooperativa tanqués!

Jordi Castellanos

? Quina va ser la teua nova feina?

? El Servei d'Informació Bibliogràfica de la UAB. Ara es diu Traces i és un servei d'informació sobre literatura catalana. En el seu moment va ser un invent de Jordi Castellanos perquè servís de formació als que ens considerava bons lectors. Recordo haver fet buidatges de "Serra d'Or", "L'Avenç", "Escola Catalana" i de la crítica teatral i literària de tots els diaris de 1989 a 1991. Aquesta experiència em va ser molt útil a l'hora de fer crítica. Jordi Castellanos va ser un mestre fonamental per a tota una generació. I una persona molt generosa, en el sentit que, si l'any 1993 jo edito i prologo el llibre "Valències", de Pere Gimferrer, no és pas perquè l'editorial pensés directament en mi, sinó que li ho van encarregar a ell i és el Jordi qui m'ho regala, quan els diu que sóc la persona idònia per fer-ho. Som molts i de perfils heterogenis els que el considerem el nostre mestre. Quan va morir, el director del diari digital Núvol, Bernat Puigtobella, va escriure un article titulat "Tots érem fills teus", i la llista és llarga. Castellanos ens transmetia la necessitat del rigor acadèmic, del coneixement i les lectures acurades, però també de la ironia, de la passió i

el gust pels bons llibres. Ens convidava a fer-nos una biblioteca i a tenir curiositat per cosir les dades a partir de les nostres dèries personals, sempre mantenint la personalitat de cadascú. Per això no se'ns percep com a grup.

? **Què t'aporta la revista "Escola Catalana"?**

? Començo a col·laborar-hi l'any 1991, en conèixer Toni Ferrando a la UAB, amb crítiques de literatura infantil i juvenil, i a partir del 1992 en coordino la secció. El setembre del 1994, Ferrando se'n va a Praga i llavors ocupo el seu lloc de redactor en cap de la revista fins al febrer del 2002. També implicava fer l'entrevista mensual de 6 a 12 pàgines!?, i per a mi eren classes magistrals, un aprenentatge continu. L'entrevista és un gènere que m'agrada pel que aprens i perquè t'obliga a entendre a ser « bon lector » en el sentit que deia Castellanos?. Una vegada el Salvador Pàniker li va dir a la Margarita Rivière que no hi ha cap entrevistat més intel·ligent que el seu entrevistador. Es referia a l'entrevista publicada, és clar, perquè res del que l'entrevistador no hagi entès no hi sortirà: l'entrevistador és el marc, el llistó per dalt, per baix i pels costats. Així que l'entrevista ensenya molt: pel que et diuen i, també, per l'obligació de saber escriure-ho. D'aquelles classes personals, n'he tret molt profit a les classes reals.

Eudald Tomasa

? **Qui et fa entrar a "Regió7"?**

? Hi entro el 1991, gràcies a l'Eudald Tomasa, a qui coneixia de la UAB. En aquells moments, jo llegia molta crítica teatral dels diaris "La Vanguardia", "El Observador", "El País", "El Periódico", l'"Avui", "El Diari de Barcelona", i vaig començar a veure molt teatre perquè em cridava l'atenció que opinessin tan diferent i em venien ganes de contrastar-ho amb les obres. La crítica tenia molt més espai que ara, i podies aprendre'n inductivament, tot llegint i comparant gent com Joan Casas, Joan Anton Benach, Marcos Ordóñez i Joan de Sagarra. L'any 2000 és Casas qui m'ofereix fer classes de crítica a l'Institut del Teatre, però abans, llegint-los, d'ells havia après molt sobre la direcció teatral, els actors, l'escenografia i, sobretot, com lligar els diferents elements dins la crítica.

«Eudald Tomasa em va dir: " I quan estaràs preparat, segons tu? Ens preparem treballant". Ho he tingut present sempre més »

? **Tens molta relació amb Eudald Tomasa?**

? És fonamental en la meua biografia com a periodista cultural: perquè en aquell primer moment em fa confiança i m'encarrega un munt de crítiques, entrevistes, articles d'opinió i textos de tota mena; i perquè va ser un bon model proper, algú de qui aprens i que et veus amb cor d'imitar perquè el tens a mà i pots parlar-hi. A vegades em llegia atentament els seus textos sobre política cultural per veure què em calia saber per poder dir el que deia. I una vegada que em devia encarregar alguna cosa que em feia por i li vaig dir que em deixés un temps per preparar-me, em va dir: « I quan estaràs preparat, segons tu? Ens preparem treballant » . Ho he tingut present sempre més, quan he dit que sí a tantes coses que, de fet, he après fent-les. L'Eudald em va fer entrar al suplement Idees el febrer del 1991, és qui passa el meu nom al Marc Marcé perquè m'incorpori a fer crítica a "Regió7", és qui em presenta a **El Pou de la gallina** , on acabo portant cultura en substitució d'ell, i també qui em diu d'entrar a "Faig Arts" i em fa conèixer Lluís Calderer. De fet, no sols és important per a mi: va mirar de garantir la continuïtat de "Faig Arts" amb gent com jo, el Jaume Huch o el Francesc Vilà, perquè, igual que havia fet ell, podíem escriure-hi, però també editar la revista i dur-la a impremta.

? **Escriure neix de la teua afició a la lectura?**

? M'agrada llegir i pensar sobre el que llegeixo, però alhora hi deu haver una certa necessitat comunicativa per compartir-ho. Cap a 7è o 8è d'EGB, m'arribava a la biblioteca de l'institut Lluís de Peguera a llegir el "Tarzán" d'E. R. Burroughs en aquelles edicions antigues de Gustavo Gili, i a la nit narrava el que havia llegit als dos germans amb qui compartia l'habitació.

Aquesta tradició oral narrativa era habitual en aquells anys. Parlàvem de les pel·lícules que vèiem, del que llegíem, de la tele. A la Badia Solé fins i tot el professor de matemàtiques, Josep Torras, si ens havíem portat bé a classe destinava els cinc darrers minuts a narrar un trosset de la novel·la dels Cinco que ens anava explicant al llarg del curs. Eren anys de canvi, tothom tenia moltes ganes de xerrar. I ens educaven pares i professors joves, que havien viscut temps de pensament únic, de cop descobrien coses noves i ens les comunicaven tot seguit.

? **Com valors la teva etapa d'El Pou de la gallina i El Pou de Lletres ?**

? **El Pou de la gallina** ha estat una escola, no sols pel que hi vaig escriure, sinó sobretot per les xerrades amb els companys. A partir del 1995, en deixar-ho Tomasa, en coordino la secció de cultura. I a **El Pou** sóc conscient d'haver-hi provat per primera vegada molts registres que després he practicat amb naturalitat. M'hi deixava anar, i podia comprovar de seguida si havia agradat. Per exemple, el retrat literari en entrevistes d'estil indirecte que després he practicat molt, el vaig provar per primera vegada en una sèrie que vaig fer a **El Pou** sobre il·lustradors. El tercer o quart era sobre Òscar Antín, i les seves il·lustracions m'agradaven molt, però resulta que ell parlava poquíssim! Així que em vaig veure obligat a mullar-me jo: a retratar-lo més que entrevistar-lo. Després he procurat usar aquest estil més lliure sempre que he pogut. Els meus primers articles eren d'una prosa bàsicament analítica, sense gaires metàfores ni imatges literàries, però en conèixer Josep Lluís Trullo a **El Pou** passa allò que et deia de l'Eudald i els models propers. Trullo escrivia amb moltes imatges, i a mi ell em deia que jo les feia servir contínuament parlant, que només calia que les deixés anar en els escrits. **El Pou** va ser una primera etapa de formació important, i "El Pou de Lletres" surt amb l'apadrinament d'Eudald Tomasa i amb la complicitat i l'amistat amb Josep Lluís Trullo. La revista va ser ben rebuda a Barcelona ? vam sortir a l'"Avui", "La Vanguardia" i el "Quadern" d'"El País" ? i va col·laborar-hi gent d'arreu.

? **Quan i com vas entrar de crític teatral a l'"Avui"?**

? El crític i professor universitari Francesc Massip m'havia llegit al suplement Idees i a "Regió7", i és ell qui em truca, em diu que a l'"Avui" s'havien quedat sense crític de dansa ? jo n'havia fet alguna a "Idees" ? i que si vull que em presenti al cap de la secció de Cultura per fer la crítica de dansa i compartir la teatral amb ell. Pere Tió, el cap de Cultura, m'encarrega una crítica per a l'endemà mateix, li agrado i, com que Massip marxava a Nàpols aquell estiu, desembarco al diari amb un munt de crítiques al llarg del Grec d'aquell any. A l'"Avui", Tió és fonamental per a mi, perquè no parava d'encarregar-me textos.

Foto: Francesc Rubí

La dansa

? **D'on ve que et converteixes en crític de dansa?**

? Conscient de la meua formació textual, però interessat per la imatge, començo a veure'n a partir del 1984 com un repte personal. Allà no hi tenia subtítols, hi passaven coses, i em feia gràcia deixar-m'hi anar a l'hora d'interpretar-les. Primer per a mi sol, és clar. El primer article de dansa el publico al suplement "Idees" el 1992, sobre un espectacle d'Andrés Corchero i Feliu Formosa, a partir de poemes de Jaime Gil de Biedma. I l'escrit agrada perquè es veu com un pont amb l'espectador majoritari. Com a crític t'inventen sempre els altres ? la professió i els lectors ? quan et legitimen com a interlocutor vàlid: així que, en teatre, en literatura i en cinema jo era un més, però en dansa el mateix es va valorar com una aportació. Hi ha una tesi doctoral de la historiadora Ester Vendrell que parla de l'escola crítica de dansa de l'"Avui" com a més interpretativa que la dels altres diaris. Crec que té a veure amb dues coses: que Pere Tió ens escollís a tots els que vam fer-ne perquè no proveníem de la dansa, però ens interessava, escrivíem bé i podíem explicar-la a un públic més ampli; i que, conseqüent amb això, ens donés més espai de l'habitual. Crítics com Xavier Pérez, Jordi Costa o Xavier Cester podrien dir el mateix d'ell.

Després ja va ser responsabilitat meua formar-me millor en ballet clàssic i flamenc, que eren els punts dèbils de la meua formació en dansa contemporània. Però al Conservatori Superior de Dansa hi he acabat fent classe a gent que són professors de flamenc i de ballet o coreògrafs en actiu, així que en dec haver après.

? **Fins i tot t'has especialitzat en la història de la dansa a Catalunya?**

? He escrit del dret i del revés sobre la història de la dansa a Catalunya al segle XX, i algunes de les interpretacions de com la veiem són meves. N'he fet buidatges, preparat exposicions, parlat amb molta gent ? tinc un munt de gravacions inèdites ? i he escrit reportatges en revistes ? "Por la danza", "SusieQ" i "Primer Acto" de Madrid, "Diálogos de Danza" i "Con D de Danza", de València, "Danza en escena", de Logroño, "Assaig de Teatre", de Barcelona, etc. ? , a més de les crítiques pròpiament dites.

? Com valors la teua feina com a crític de dansa de "La Vanguardia"?

? Conflictivament. Si els darrers vint anys el cos de les arts ha crescut i s'ha multiplicat de mil formes ? la dansa inclosa ? , en canvi, el mirall que l'ha de reflectir ? la crítica ? no ha parat d'empetitir-se. En 1.800 o 2.000 espais, sovint tallats a la redacció, la crítica actual és molt més valorativa que interpretativa. Visc el canvi amb frustració. A "La Vanguardia", no em puc considerar el tipus de crític interpretatiu que defenso, perquè només puc oferir-hi fragments d'un mirall trencat difícil de sistematitzar. I encara gràcies, perquè no en fa cap altre diari.

? Quan i com entres a fer classes de periodisme cultural a la Universitat Ramon Llull?

? El setembre de 1999 em truca Francesc Marc Álvaro per oferir-me fer-hi classes, si puc començar immediatament. Ens havíem conegut dos anys abans en una taula rodona a Solsona, ell també era a "Avui", ens llegíem, s'havia interessat pels meus escrits, coneixia la revista "El Pou de Lletres", li constava que havia fet classes a la UAB i que comissariava exposicions ? el 1998, la de Lewis Carroll havia sortit força als diaris ? . A la facultat de Comunicació Blanquerna hi porto 17 anys i hi he fet més de 2.000 hores de classe. He procurat plantejar-les de forma reflexiva, amb una pràctica ? revisada i discutida críticament ? que faci els alumnes conscients del context en què es mouen i dels recursos que tenen, per mirar de veure què hi poden aportar i com. A les classes no sóc gens abstracte: el bagatge acadèmic m'ha servit per sistematitzar l'experiència pràctica i, al revés, la reflexió a les classes l'he abocada als textos llargs. Per això els dos llocs on considero que millor exerceixo el tipus de periodisme interpretatiu que valoro són les classes i les exposicions.

Exposicions

? **També t'has dedicat a comissariar exposicions?**

? Ho veig com una continuïtat natural del periodisme que defenso. Són reportatges multimèdia, petits relats. En lloc de declaracions, enllaces originals, textos, vídeos i tota mena de materials. Sense comptar-hi les mostres d'originals d'"El Pou de Lletres" o les de dibuixants del "Cul de Pou", la primera de format mitjà va ser "Els miralls de Carroll", a la sala de la Plana de l'Om, de Fundació Caixa Manresa, el 1998. Eren "els miralls" de Carroll perquè no teníem originals de Carroll, sinó d'il·lustradors i creadors que s'hi havien acostat al llarg del segle XX i s'havien emmirallat en la seva obra. En això la mostra respirava el mateix esperit interdisciplinari de la revista "El Pou de Lletres". I aquesta ha estat la marca de fàbrica de totes les que he fet. Sóc molt conscient d'on havia après com plantejar-ho escenogràficament: copiava el model de l'exposició dels deu anys de Quaderns de Taller que el col·lectiu havia fet al mateix espai l'any abans. El 2002, també a la Plana de l'Om, vaig fer "Factoria Blasco", que es va poder visitar al "hall" de l'estació de França a Barcelona durant el Saló Internacional del Còmic d'aquell any. I els projectes s'han multiplicat a partir del 2006, quan entro en contacte amb Biblioteques de Barcelona.

? **Sobre quins temes n'has fet?**

? N'he comissariat un munt sobre Víctor Mora i els còmics de la Bruguera ? el

portadista Antonio Bernal, per exemple ? , sobre Tíntín i sobre Astèrix, sobre Manel Fontdevila ? al Casino de Manresa, a Barcelona, a Saragossa ? i sobre Miguel Gallardo o una il·lustradora veterana com Maria Rius, també sobre un fotoperiodista com Paco Elvira o escriptors com Andrea Camilleri, Georges Simenon i Ferran Canyameres, sobre les actrius catalanes del segle XX i la història de la dansa a Catalunya... És un no acabar: fas un projecte per treure't material de casa i tenir un tema menys en què pensar i, quan l'acabes, en lloc de poder llençar uns quants arxivadors, encara tens més cues per investigar. A què em dedico, doncs? Diria que en tot exerceixo de lector entusiasta. Si fos rendista, hauria llegit i prou. Però, com que he de treballar per nassos, m'he buscat feines per continuar llegint sobre les coses que m'agraden.

El perfil

Foto: Francesc Rubí

Joaquim Noguero Ribes neix a la clínica de Sant Josep de Manresa el 30 de maig de 1964. El seu pare, Jaume, també era manresà i professionalment va ser tècnic de ràdio, vídeo i televisió. La seva mare, Pilar, provenia de Montblanc, havia estat treballadora tèxtil a Manresa des dels dotze anys i, després de casar-se, mestressa de casa. És el més gran de cinc germans. Comença els estudis a la Badia Solé del carrer Saclosa, escola que es va traslladar de seguida al carrer Campanes, « on, per contrast, l'espai era immens, fantàstic ». S'hi va estar fins a COU. Cursa estudis de Filosofia i Lletres a la Universitat Autònoma de Barcelona, a Bellaterra, on es llicencia en Filologia Hispànica el 1988 i en Catalana, el 1989. Prèviament, havia fet diversos treballs des dels 17 anys, a pagès als estius o de cambrer al Sielu. També havia practicat l'esport, com a membre del Club Atlètic Manresa ? comença com a fondista, i dels 18 als 23 anys competeix en llançaments ? o de pivot en un dels equips de bàsquet de la Badia. Als anys 80 anava a Cineclub amb la colla del Jordi Bordas, feia espeleologia amb el Centre Excursionista Montserrat i es treia el títol de Monitor de Jovent Excursionista al Centre Excursionista de la Comarca de Bages. També va formar part dels primers organitzadors del Correfoc ? « el nom del SAC, el Servei d'Ajut del Correfoc, és meu, de quan formava part del grup que liderava el Marc Torras de l'Arxiu, en substitució del SOC inicial, perquè no ens agradava ser servei d'ordre, sinó d'ajut, i perquè vam fer el vestuari amb roba de sac » . Després de llicenciar-se, treballa un any a la cooperativa Premier del carrer Pelai de Barcelona. Fa els cursos de doctorat a l'Autònoma, tot i que no ha acabat mai la tesi, i entra a treballar al Servei d'Informació Bibliogràfica que dirigia el catedràtic Jordi Castellanos. El 1991 comença a la revista "Escola Catalana", de la mà de Toni Ferrando, i el 1994 passa a ser-ne redactor en cap quan Ferrando se'n va a Praga ? « el còmic "Au revoir", del manresà Isaac Bosch, ambientat a la capital txeca, sorgeix de la setmana que l'Isaac va passar a casa del Toni per contacte meu » .

El curs 1991-1992, Castellanos li ofereix fer de professor de comentari de textos a la UAB i escriure a la revista "El Marges", al mateix temps que Eudald Tomasa el fitxa per al suplement "Idees" i, per iniciativa de Marc Marcé, fa crítica de teatre al diari "Regió7" del 1991 al 1997. El 1992 entra a **El Pou de la gallina** com a especialista en cultura i del 1996 al 2000 dirigeix "El Pou de Lletres". Del 1995 al 2002 és crític teatral a l'"Avui", on fa més de 700 articles. El 1999 entra com a professor de periodisme cultural a la facultat de Comunicació Blanquerna (URL). I el febrer del 2002 Llàtzer Moix el truca de "La Vanguardia" per encarregar-li la crítica de dansa. Al llarg dels anys, ha comissariat més de 50 exposicions: la primera, "Els miralls de Carroll" (1998) i l'última, "Els papers d'Astèrix", a la biblioteca Ignasi Iglesias-Can Fabra (abril-juny de 2016). Alhora, ha dirigit publicacions i suplementes, com la revista "Reflexions" del Mercat de les Flors o

"El Dia D" de l'Associació de Professionals de la Dansa de Catalunya a "El Periódico". També és professor de crítica al Conservatori Superior de Dansa de Catalunya a l'Institut del Teatre i fa de tutor de novel·la a l'Aula de Lletres de Girona, on aquest any impartirà paral·lelament Prosa-1. És autor i editor de llibres i catàlegs d'exposició com el dels 25 anys de dansa del Centre Cultural de Terrassa ? on explica un segle de dansa a Catalunya ? , Retrat del cronista ? de l'exposició de Manel Fontdevila al Casino de Manresa ? , "Un mar d'imatges" i "Calidoscopi marcià" ? de les exposicions de Maria Rius i de Pep Brocal, respectivament, al Centre Cultural de Terrassa ? , "La ciutat modernista" (2015), "Embolcats amb el periodisme" (2007), La literatura per a joves, de la creació a la comunicació (2002) o, entre uns quants, de dansa per a El Mercat de les Flors, el titulat "El espectador activo", en coedició amb el museu Reina Sofia. A part, acaba d'adaptar "Els fills del capità Grant", per a l'editorial Teide, en novel·la i còmic.